

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17524436>

Листопад Олексій,

доктор педагогічних наук, професор,

Державний заклад «Південноукраїнський національний

педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»,

ORCID: 0000-0002-3121-324X, e-mail: lystopad.oa@pdpu.edu.ua

РОЗВИТОК АКАДЕМІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ІЗ ВІДКРИТОЇ НАУКИ В ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

АНОТАЦІЯ. У статті розглядаються теоретичні та практичні аспекти розвитку академічної культури та компетенцій відкритої науки серед студентів у контексті цифровізації. Аналізується сутність академічної культури як системи цінностей, норм та моделей поведінки, що забезпечують академічну доброчесність, критичне мислення та дослідницьку етику. Особлива увага приділяється концепції відкритої науки, яка забезпечує вільний доступ до результатів досліджень, відкриті дані та прозорість дослідницьких процесів. Стверджується, що цифровізація створює нові можливості для формування академічної культури та компетенцій відкритої науки завдяки використанню цифрових платформ, інструментів онлайн-співпраці та систем академічної комунікації.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: академічна культура, відкрита наука, цифровізація освіти, академічна доброчесність, наукова комунікація, відкриті дані.

ВСТУП. У сучасних умовах цифровізації суспільства та глобалізації наукового простору академічна культура й компетентності з відкритої науки стають ключовими складовими підготовки майбутніх фахівців [5]. Академічна культура охоплює систему цінностей, норм і моделей поведінки, що визначають якість освітнього процесу та наукових досліджень, забезпечують академічну доброчесність і сприяють розвитку критичного мислення [4]. Концепція відкритої науки передбачає прозорість дослідницьких процесів, вільний доступ до наукових результатів, відкриті дані та міждисциплінарну співпрацю, що особливо актуально в умовах цифрової трансформації освіти [2]. Сьогодні міжнародні організації (UNESCO, Європейська комісія, OECD) наголошують, що впровадження відкритої науки в систему вищої освіти є стратегічним напрямом розвитку науково-освітнього середовища.

МАТЕРІАЛИ І МЕТОДИ. Дослідження базується на міждисциплінарному підході, що поєднує аналіз наукових джерел, міжнародних і національних нормативних документів, а також практичний досвід упровадження принципів відкритої науки в освітній процес.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ. Здійснене дослідження дає можливість стверджувати, що академічна культура формується через систему академічних цінностей, яка включає: академічну доброчесність; дослідницьку етику; критичне та аналітичне мислення; відповідальність за результати наукової діяльності [4]. Відтак можна впевнено стверджувати, що в умовах цифровізації означені елементи трансформуються завдяки доступу до електронних бібліотек, цифрових репозитаріїв, інструментів перевірки оригінальності та платформ для наукової комунікації [3].

Соціологічне дослідження було проведене на основі поєднання аналізу європейських стандартів у сфері відкритої науки та результатів експертного опитування, що охоплювало науково-педагогічних працівників, керівників наукових підрозділів та фахівців з інформаційно-аналітичного забезпечення наукової діяльності. Отримані результати дозволили виокремити ключові компетентності, якими, на думку експертів, мають володіти здобувачі освіти для успішної інтеграції в сучасний науково-освітній

простір: уміння знаходити, аналізувати, систематизувати та поширювати наукову інформацію — 92,8% респондентів відзначили цю компетентність як критично важливу; володіння інструментами роботи з відкритими базами даних і науковими репозитаріями — підтримано 88,1% експертів; дотримання принципів академічної доброчесності, авторського права та використання відкритих ліцензій — важливість цього аспекту підтвердили 95,2% учасників опитування; застосування відкритих методів досліджень та забезпечення відтворюваності результатів — відзначено 81,0% експертів; ефективна наукова взаємодія в цифровому середовищі, у тому числі в міжнародному контексті, — 85,7% респондентів вважають компетентність необхідною для підвищення конкурентоспроможності молодих науковців.

Отже, є всі підстави стверджувати, що розвиток академічної культури та компетентностей із відкритої науки є більш ефективним за умов інтеграції принципів відкритої науки в навчальні плани; проведення тренінгів і семінарів з академічної доброчесності та управління відкритими даними; використання проєктно-орієнтованого навчання та міждисциплінарних дослідницьких проєктів; запровадження менторських програм для підтримки студентських наукових ініціатив; застосування гейміфікаційних підходів для підвищення мотивації здобувачів освіти.

ВИСНОВКИ. Результати здійсненого аналізу дозволяють зробити висновок, що цифровізація створює нові можливості для розвитку академічної культури та компетентностей із відкритої науки в здобувачів освіти, але водночас вимагає від закладів вищої освіти перегляду підходів до організації освітнього процесу. Ключовими напрямками є інтеграція принципів відкритої науки в навчальні програми, розвиток цифрової та інформаційної грамотності, впровадження сучасних інструментів наукової комунікації та підтримка дослідницьких проєктів. Системне впровадження цих заходів сприятиме підготовці нового покоління фахівців, здатних ефективно працювати у відкритому та глобалізованому науковому просторі, дотримуючись принципів прозорості, етичності та відтворюваності наукових результатів.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кремень, В. Г., Луговий, В. І., & Саух, П. Ю. (2023). Вища освіта України в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення: виклики і відповіді: науково-аналітична доповідь. Педагогічна думка. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/738494/1/%D0%9D%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%BE-%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B0%20%D0%B4%D0%BE%D0%BF%D0%B-E%D0%B2%D1%96%D0%B4%D1%8C%20%284%29docx.pdf>
2. Листопад, О. А., & Мардарова, І. К. (2019). Модульний курс «Комп'ютерні технології в роботі з дітьми»: навчальний посібник для студентів зі спеціальності 012 «Дошкільна освіта». Видавець Букаєв Вадим Вікторович. https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/18438/1/D_Kozlitin_Kompyterni_technologii.pdf
3. Листопад, О. А., Мардарова, І. К., & Гуданич, Н. М. (2025). Інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті: навчальний посібник для студентів зі спеціальності А2 Дошкільна освіта (0112 Training for preschool teachers). Видавець Букаєв Вадим Вікторович.
4. Листопад, О. А., Мардарова, І. К., & Листопад, Н. Л. (2024). Формування моральних цінностей у здобувачів освіти для профілактики академічної недоброчесності. Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Педагогічні науки, 2(55), 26–38. <https://doi.org/10.31376/2410-0897-2024-2-55-26-38>
5. Яцишин, А. В., Мозолевич, Г. Я., & Сухих, А. С. (2023). Роль е-інфраструктур у підтримці наукової діяльності: виклики та перспективи. Наука, технології, інновації, 2, 64–77. <http://doi.org/10.35668/2520-6524-2023-2-08>

Lystopad Oleksii,
Professor, Doctor of Education,
South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky,
ORCID: 0000-0002-3121-324X, e-mail: lystopad.oa@pdpu.edu.ua

DEVELOPMENT OF ACADEMIC CULTURE AND OPEN SCIENCE COMPETENCES IN STUDENTS IN THE CONDITIONS OF DIGITALIZATION

ABSTRACT. *The article discusses theoretical and practical aspects of the development of academic culture and open science competencies among students in the context of digitalisation. It analyses the essence of academic culture as a system of values, norms and behavioural models that ensure academic integrity, critical thinking and research ethics. Particular attention is paid to the concept of open science, which provides free access to research results, open data and transparency of research processes. It is argued that digitalisation creates new opportunities for the formation of academic culture and open science competencies through the use of digital platforms, online collaboration tools and academic communication systems.*

KEYWORDS: *academic culture, open science, digitisation of education, academic integrity, scientific communication, open data.*